

”Landskapsinstrument skapar en genklang av människors hemtrakter. De dokumenterar och återspeglar ett folks klingande musikaliska traditioner. Det finns inte många landskap som har kvar sina egna landskapsinstrument, men Härjedalspipan är ett typiskt sådant, ett instrument som i gamla tider spelades av vallpojkar och vallflickor runt om i Härjedalen. Olof Jönsson, 1867-1953, ofta kallad Ol’Jönsa i Överberg, var kanske den viktigaste traditionsbäraren av instrumentet. Som en vallflöjt i trakterna runt Sveg sedan 1700-talet blev det senast både tillverkat och spelat av Oskar Olofsson (1919-2007) i Lillhärdal. Han höll traditionen levande och förde den vidare till Gunnar Stenmark, som fortfarande håller traditionen vid liv.

I och med att vallpojkar och herdar försvann, försvann också traditionen med sådana instrument. Under 1980-talet gjordes ett försök att återuppliva traditionen av spel med Härjedalspipa. Målet fullföljdes emellertid aldrig trots en CD-inspelning.

Festival "Härdalspipan revisited" i samarbete med Kulturrådet, Härjedalens kommun, Länskulturen, Studieförbundet Vuxenskolan och Härjedalens Kulturcentrum ska nu rikta uppmärksamheten på detta nästan bortglömda instrument. De som stolt kan uppvisa sina landskapsinstrument kommer därmed att kunna skapa en kulturell brygga mellan en svunnen tid och dagens moderna värld.”

Andreas Hoffmann, konstnärlig ledare HKC

När jag fick förfrågan att medverka på denna festival med en solokonsert funderade jag först på vilket sätt jag skulle förhålla mig till rubriken om *Härjedalspipan Revisited*. Jag har en traditionell Härjedalsspipa och även en spilåpipa från Dalarna som är det landskapets variant. Båda instrumenten är ett slags folkliga blockflöjter, dvs spaltflöjter med 6-8 fingerhål. Härjedalspipan i sin ursprungliga form erbjuder ett antal toner med mikrintervall eller ”kvartstoner” som återfinns i andra typer av vallmusik t.ex. kulning. Min största influens från den nordiska folkmusiken är just tonspråket i vallåtarna med sin säregna svävande tonalitet mellan moll och dur. Kulningen, som är mycket volymstark användes för att kommunicera på långa avstånd. Den har inspirerat mitt saxofonspel mycket med rak tonbildning och stark projektion som man kan åstadkomma på sopransax. Piporna, som är tonsvaga är ett slags kammarmusikinstrument inom samma musikaliska språk och som sannolikt använts när man suttit ensam eller ett par stycken i stillhet.

För mig handlar rubriken att som blåsare idag förhålla mig till en levande tradition av flöjt- och vokalmusik. Detta är min språngbräda för

repertoarval, improvisationer och interpretationer. Vid andra konserter är rubriken eller kontexten en särskild plats, akustik, visuell inramning, konstverk etc (jfr text om Solo grottkonsert). Här ger tematiken ramen för min föreställning som även inkluderade utförliga muntliga presentationer och reflektioner. Jag berättade om och visade en replik av en 50.000 år gammal benflöjt som hittats i Neanderthalgrav i nuvarande Rumänien. Därifrån gjorde jag bryggan till sälgeflöjten, en övertonsflöjt som är en del av vall-traditionen i Sverige och Norge och som man skulle kunna kalla en slags urflöjt. Man musicerar endast på den naturliga övertonsskalan i öppet och stängt läge i en definierad tonalitet.

Från de äldsta hittade flöjterna fram till de senaste innovationerna som Kontrabastvärflöjt och Matusi (membran –munstycke inspirerat av en kinesisk bambuflöjt).

Uppdraget blev ytterligare en anledning för mig att reflektera över mina influenser och de val jag gör i att formulera mig konstnärligt. Exempelvis har jag samarbetat mycket med både japanska och indiska musiker och spelat en del shakuhachi respektive bansuri (bambuflöjter från Japan resp Indien) Mitt sätt att influeras av dessa instrument är att använda särskilda tekniker och tonbildningskvaliteter som finns i den musiken och tillämpa det på min silverflöjt. Det finns så många mästerliga musiker på dessa instrument och det skulle krävas en livstid att bemästra dem. Istället för att göra det hyfsat har jag försökt plocka tekniker för att utveckla mitt språk på mina instrument. Återigen ett exempel på hur det uppstår intressanta saker i gränslandet mellan olika stilar och kulturer. (Se USA – turné. Anders Hagberg Quartet.)

Ett medvetet val var at *inte* spela Härjedalspipa på denna konsert.

Härjedalens Kulturcentrum 16/1 - 14 2 x 30 min

Härjedalspipan Revisited

Konsert och presentation.

Musik för flöjter, sopransaxofon och elektronik.

1. Red -

2. Care - två stycken ur danssviten RÖD för sopransax och elektronik resp. kontrabasflöjt

3. O signade Dag - En improvisation över en folklig koral. Flöjt och elektronik

4. Toka Voka Oka Boka - Lars Gullins sista komposition ”som handlar om skogen” Flöjtsolo

5. Danse ikke gråte nå -> Dancing Stone. - Ett rubaterat intro in i snabb 4/4. Improvisation för sopransax över G-mixolydisk tonalitet

6. The Herd - Bassälgflöjt och diskansälgflöjt i E övertonskala)
Improvisation baserad på ytterligare en jolk, Lemmon Mikku. Arbetar här med kontrasterna mellan den ljusa spröda diskantflöjten och den låga basen som jag förstärker med röst i lågt register.

7. The Sea - En pendang till stycket om skogen i första set. Komponerat för en vernissage på Nordiska Akvarellmuseet. Kontrabasflöjt, sälgflöjt och elektronik.

8. Mirakel - Flöjt och loop. Från musik till dokumentärfilm om fotografen Lennart Nilsson

9. Caravan - Soloversion för kontrabasflöjt av Ellingtons kända stycke (komponerad av J. Tizol). En musikalisk reflektion över begrepp som "världsmusik" och en blinkning till mina jazzmusikaliska rötter

10. Rop - solosaxofon inspirerad av kulning

11. Vita Blomma - Stycke av Dala-spelmannen Björn Ståbi

12. Sound of Sufi - Matusiflöjt, elektronik och kickbox. Arbetar med klang och mikrintervall i verk inspirerat av mitt arbete med palestinska musiker.

REFLEKTIONER:

Konserten blev betydligt längre än jag hade trott. En insikt var att om jag är helt närvarande i musiken och i ett musikaliskt improvisatoriskt flow så fyller jag ut tiden och behöver inte ha så många olika låtar som utgångspunkt. Jag reflekterade också över vikten av att spela med tystnaden! Pauserna är min spelkamrat! Konserten genomfördes i en mindre lokal i vad som tidigare varit biograf i Folkets Hus. Jag använde förstärkning för att få blåsinstrumentljuden att blanda sig med elektroniken. Jag hade ändå en känsla av rummet som var relativt litet med en dämpad efterklang. Jag fick således skapa min akustik på digital väg.